

Regler för föräldrars förvaltning av omyndiga barns egendom

Syftet med denna informationsbroschyr är att ge dig som förälder information om de grundläggande regler som gäller vid förvaltning av omyndiga barns egendom. Reglerna finns i Föräldrabalken, som är den lag som reglerar förhållandet mellan barn och förälder.

Allmänt om förmyndare

Alla föräldrar som har barn under 18 år står under överförmyndarens tillsyn om de är förmyndare. Oftast är båda föräldrarna förmyndare. Föräldrar som är förmyndare bestämmer hur barnets tillgångar ska användas eller placeras och företräder sitt barn i bland annat ekonomiska angelägenheter. Föräldrarna ska ta tillvara barnets intressen och se till barnets bästa. Barnets tillgångar ska placeras tryggt och säkert samt ge skälig avkastning.

Om föräldrarna inte ser till barnets intressen kan de bli skadeståndsskyldiga. Barnets pengar ska användas till barnets utgifter, inte föräldrarnas. Föräldrar har försörjningsplikt för sina barn även om barnen har egna tillgångar. Barnets pengar får aldrig skänkas bort. Förvaltning av omyndigs tillgångar/egendom kan vara kontrollerad eller fri.

Om barnets båda föräldrar är dess vårdnadshavare är de normalt också förmyndare, 2 §. De utövar då förmyndarskapet gemensamt. Det betyder att ni måste vara överens om och agera gemensamt beträffande förvaltningen av barnets egendom. Med anledning av detta måste ni båda skriva under samtliga blanketter och handlingar, som ska skickas till Överförmyndarnämnden.

Fri förvaltning

Om barnets tillgångar **understiger åtta basbelopp** används fri förvaltning, det vill säga att föräldrarna bestämmer i stort sett själva hur pengarna ska placeras. Normalt behöver föräldrarna inte lämna någon redovisning till överförmyndaren. **Undantag** gäller om barnet äger fastighet, tomträtt, bostadsrätt eller om föräldrarna lånat pengar av barnet mot revers (skuldebrev).

Kontrollerad förvaltning

Kontrollerad förvaltning används då värdet på barnets tillgångar, inklusive fast egendom, **överstiger åtta prisbasbelopp**. Kontrollerad förvaltning tillämpas också för tillgångar som tillfallit den omyndige genom arv, gåva eller försäkring under villkor att förvaltningen ska stå under överförmyndarens kontroll (så kallad särskild överförmyndarkontroll).

Oavsett tillgångarnas värde kan överförmyndaren besluta om så kallade **skärpande föreskrifter**, som att spärra barnets bankkonto och/eller kräva att föräldrarna redovisar sin förvaltning. Denna typ av kontrollerad förvaltning används om överförmyndaren misstänker att föräldrarna missköter sig. Bland andra socialtjänsten är skyldig att på eget initiativ underrätta överförmyndaren om förhållanden som kan kräva skärpande föreskrifter och kontroll.

Rutiner vid kontrollerad förvaltning

Redovisning

Om barnets sammanlagda tillgångar överstiger åtta basbelopp sker vissa begränsningar i föräldrars rätt att förvalta barnets tillgångar. Föräldrar är skyldiga att anmäla till överförmyndaren om barnets tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp. Sådan anmälan sker på en så kallad **förteckning**, en blankett som överförmyndaren tillhandahåller. Till förteckningen ska underlag i form av till exempel kontoutdrag med barnets tillgångar bifogas. Förteckningen ska skrivas under på heder och samvete.

Föräldrar är skyldiga att årligen, före den **1 mars**, lämna en **årsräkning** till överförmyndaren. Årsräkningen ska visa hur barnets tillgångar har förvaltats och hur dessa är placerade. Till årsräkningen ska bifogas kontoutdrag/årsbesked från bank med mera samt eventuella kvitton/räkningar. **Årsräkningen ska undertecknas på heder och samvete.**

Föräldrar är skyldiga att lämna **slutredovisning** per barnets myndighetsdag. Blanketter för årsräkning och sluträkning kan erhållas hos överförmyndaren.

Placering av tillgångar

Placering utan krav på överförmyndarens samtycke

Även vid kontrollerad förvaltning får föräldrar, utan överförmyndarens samtycke, placera barnets tillgångar. Detta gäller vid köp av andel i värdepappersfond eller obligationer som utfärdats av stat, kommun eller bank eller vid insättning i allemansfond.

Placering med krav på överförmyndarens samtycke

Vid kontrollerad förvaltning får föräldrar **inte** utan överförmyndarens samtycke placera barnets tillgångar i till exempel aktier och försäkring.

Rättshandlingar med krav på överförmyndarens samtycke oavsett om förvaltningen är fri eller kontrollerad

Vissa rättshandlingar kräver alltid överförmyndarens samtycke oavsett hur stora tillgångar barnet har. Det gäller vid följande handlingar:

- Köpa, inteckna eller sälja fastighet, tomträtt eller bostadsrätt
- Ta emot gåva som rör fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt
- Låna eller låna ut pengar
- Bedriva näringsverksamhet
- Vård av barnets rätt i dödsbo.

Begäran om särskild överförmyndarkontroll

Om någon vill testamentera eller ge en penninggåva till en omyndig och vill att överförmyndaren ska kontrollera förvaltningen, kan givaren eller testator föreskriva detta. Detta kan till exempel förekomma då far- eller morförälder skänker pengar till sitt barnbarn. När pengarna sätts in på barnets bankkonto meddelar insättaren övermyndaren att pengarna ska stå under särskild överförmyndarkontroll.

Regler när barnet får pengar eller värdehandlingar till ett värde överstigande ett basbelopp

När barn erhåller pengar från dödsbo eller försäkringsgivare och beloppet överstiger **ett basbelopp** ska den som ordnar utbetalningen för barnets räkning sätta in pengarna på bank med uppgift om att de inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd. Den som sköter om utbetalningen är skyldig att genast göra anmälan till förmyndare och överförmyndare. Detta gäller även då barn på grund av arv eller testamente fått värdehandlingar till ett värde över ett basbelopp.

Syftet med denna bestämmelse i Föräldrabalkens 16 kapitel, 11 § är att förebygga missbruk.

Överförmyndarnämnden har inte möjlighet att besluta om hävande av de spärrar som är satta på omyndigs konto.

Särskild förvaltning

Det förekommer ibland att gåvogivare eller testator bestämt att gåva till barn eller testamentslott ska förvaltas utan överförmyndarens tillsyn.

För särskild förvaltning ska tre villkor vara uppfyllda. Det ska framgå:

1. att så kallad särskild förvaltning ska tillämpas,
2. den särskilde förvaltaren ska vara namngiven och
3. det ska klargöras att förvaltningen ska ske utan medbestämmanderätt för barnets föräldrar.

Överförmyndaren bedömer om villkoren för särskild förvaltning är uppfyllda. Tillsyn utövas inte av överförmyndaren. Årlig redovisning ska ske till föräldrarna.

När behövs god man?

God man behöver utses då till exempel förälder har intressen som kan anses stå i motsats till barnets intressen. Det gäller till exempel om man blir **delägare i samma dödsbo**, vid **aktie- och låneaffärer** mellan förälder och barn eller om **barnet driver en process mot sin förälder**. Vidare behövs god man om barnet ska ta emot fast egendom eller bostadsrätt av förälder. God man kan också behövas vid andra **gåvotransaktioner** mellan förälder och barn.

Vid penninggåvor behövs inte god man om beloppet sätts in på bankkonto i barnets namn.

Ansökan om förordnande av god man görs skriftligen till överförmyndaren som också fattar beslut i frågan.

Överförmyndaren kontrollerar och utövar tillsyn

I varje kommun finns en överförmyndare eller överförmyndarnämnd. Lunds kommun har en överförmyndarnämnd. Nämndens uppgift är att utöva tillsyn över förmynderskap, godmanskap och förvaltarskap samt ge tillstånd till olika rättshandlingar och andra åtgärder.